

*prof. dr hab. Marcin Zalewski,
UMFC w Warszawie
Dziedzina - sztuki muzyczne
Dyscyplina artystyczna - instrumentalistyka*

Warszawa, dnia 20 listopada 2021 roku

RECENZJA

w przewodzie doktorskim mgr Anny Wiktorii Swobody w dziedzinie: *sztuki muzyczne*, w dyscyplinie artystycznej: *instrumentalistyka*

Zleceńodawca recenzji

Przewodnicząca Rady do Spraw Dyscypliny – Sztuki Muzyczne Akademii Muzycznej w Krakowie dr hab. Monika Gardoń-Preinl, prof. AMKP, pismo z dnia 20 września 2021 roku.

Dotyczy

Uchwały nr 47/2021 Rady do Spraw Dyscypliny – Sztuki Muzyczne Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie z dnia 28 czerwca 2021 roku w sprawie:

- **wyznaczenia mojej osoby na recenzenta w przewodzie doktorskim mgr Anny Wiktorii Swobody w dziedzinie sztuk muzycznych, w dyscyplinie artystycznej: instrumentalistyka.**

Do nadesłanego mi przez Przewodniczącą Rady pisma sygnowanego datą 20 września 2021 roku, informującego o wszczęciu przewodu doktorskiego, którego promotorem jest Pan prof. dr hab. Marcin Szelest i wyznaczeniu mojej osoby recenzentem pracy doktorskiej Pani **mgr Anny Wiktorii Swobody** na temat „**Muzyka kameralna przełomu XVII i XVIII wieku z lutnią obligato na wybranych przykładach. Rola instrumentów lutniowych i problematyka wykonawcza**” zostały dołączone:

- dokumentacja doktorantki,
- dzieło artystyczne doktorantki utrwalone na płycie CD wraz z opisem.

Podstawowe dane o kandydatce

Pani Anna Wiktorii Swoboda urodziła się w Tarnowskich Górach.

Wykształcenie

W 2010 roku Pani Anna Wiktorii Swoboda ukończyła z wyróżnieniem studia magisterskie w klasie lutni Jerzego Żaka w Akademii Muzycznej w Krakowie. W roku 2014 ukończyła z oceną bardzo dobrą studia mistrzowskie w Instytucie Muzyki

Dawnej w Wyższej Szkole Muzycznej w Trossingen w Niemczech w klasie lutni i dawnych instrumentów szarpanych Rolfa Lislevanda. W roku 2006 ukończyła studia licencjackie na Polonistyce Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

Pani Anna Wiktoria Swoboda brała udział w warsztatach, kursach i lekcjach mistrzowskich prowadzonych przez takich wybitnych muzyków jak: Jürgen Hübscher, Rolf Lislevand, Lorenz Duftschmid, Joachim Held, Hopkinson Smith, Jakob Lindberg, Evangelina Mascardi i Anton Birula.

Zatrudnienie

- Od r. 2012 (nadal) – Akademia Muzyczna w Katowicach, Katedra Klawesynu i Historycznych Praktyk Wykonawczych na stanowisku wykładowcy w klasie lutni i dawnych instrumentów szarpanych (umowa zlecenie).
- Od r. 2015 (nadal) - Szkoła Muzyczna II st. im. B. Rutkowskiego w Krakowie, Sekcja Instrumentów Dawnych na stanowisku nauczycielki w klasie lutni.

Działalność artystyczna, organizacyjna

Kandydatka prowadzi działalność koncertową jako lutnistka renesansowa, lutnistka barokowa, teorbistka, gitarzystka barokowa. Występuje jako solistka i kameralistka, jest wybitną specjalistką realizującą basso continuo.

W latach 2008 – 2019 kandydatka dała około 70 ważniejszych koncertów, z czego 12 odbyło się za granicą: 2 w Czechach, 1 w Danii, 7 w Niemczech, 1 na Słowacji i 1 na Ukrainie. Krajowe koncerty z udziałem kandydatki odbywały się na renomowanych festiwalach muzyki dawnej jak Starosądecki Festiwal Muzyki Dawnej (2015, 2016), Międzynarodowy Festiwal Muzyki Dawnej im. Julitty Śleńdzińskiej w Białymstoku (2013, 2014, 2015, 2017), Dni Bachowskie w AM w Krakowie (2008) oraz na Międzynarodowym Festiwalu Śląska Jesień Gitarowa w Tychach (2016, 2018) i wielu innych. Jako solistka oraz kameralistka realizująca partię basso continuo wzięła udział w realizacjach przedstawień oper barokowych w teatrach operowych: Stadttheater w Pforzheim (Niemcy), Wilhelma Theater w Stuttgarcie (Niemcy), z Hochschule für Musik und Theater Leipzig (Niemcy), z Duńską Kameralną Orkiestrą Radiową, na festiwalach krajowych, w Operze Krakowskiej oraz Warszawskiej Operze Kameralnej. W swoim repertuarze solowym posiada koncerty na lutnię solo oraz na dwie lutnie Antonio Vivaldiego, które zarejestrowała na CD podczas Letniego Festiwalu Duńskiego Radia (2013) wraz z Rolfem Lislevandem oraz utwory polskich lutnistów epoki renesansu. Pani Anna Wiktoria Swoboda wykonuje również utwory kompozytorów współczesnych takich jak Marek Stachowski, Adrian Konarski.

W ramach działalności fonograficznej kandydatka wzięła udział w rejestracji muzyki do spektaklu „Szkola żon” w Teatrze Telewizji w reżyserii Jerzego Stuhra, w premierowym nagraniu oratorium „Golia abbattuto” Alessandro Melaniego (dyr. Jerzy Żak), w nagraniu cyklu „Amoretti” Marka Stachowskiego, w nagraniu repertuaru ze zbiorów Bibliotheca Rudolphina z zespołem *Ars Cantus* pod kierownictwem Tomasza Dobrzańskiego oraz dokonała rejestracji audiowizualnej wykonania utworów z tabulatur krzeszowskich dla Cyfrowej Biblioteki Narodowej Polona.

Pani Anna Wiktoria Swoboda jest autorką publikacji naukowych takich jak:

- artykuł „Esaias Reusner ojciec i syn – wybitni lutniści pod mecenatem Podiebradowiczów i Piastów Śląskich”,
- praca zbiorowa pt. „Czeska historia Śląska, ze szczególnym uwzględnieniem Oleśnicy i Księstwa Oleśnickiego”, Wrocław 2017.
- edycja oraz opracowanie cyklu utworów lutniowych „Neue Lauten-Früchte” Esaiasa Reusnera syna dla francuskiego wydawnictwa *Le Luth Doré*, 2015 r.

Pani Anna Wiktoria Swoboda jest inicjatorką i dyrektorką artystyczną odbywającego się corocznie od roku 2013 Festiwalu *Wiosna Barokowa w Palacu w Rybnej*.

Opinia o pracy doktorskiej

Praca doktorska Pani Anny Wiktorii Swobody składa się z dzieła artystycznego utrwalonego fonograficznie na płycie CD oraz z opisu tegoż dzieła artystycznego zawartego w formie książkowej.

Dzieło artystyczne zawiera cztery utwory cykliczne na kameralny skład z lutnią barokową obligato oraz innymi instrumentami takimi jak skrzypce barokowe, viola da gamba lub wiolonczela barokowa. Program nagrania dopełniony jest trzema ariami ze zbioru *Musikalische Gemüths-Ergötzung* Jakoba Kremberga, z których każda nagrana została w dwóch wersjach obsadowych przewidzianych przez kompozytora: na śpiew z towarzyszeniem basso continuo realizowanym przez teorbę oraz na zespół instrumentalny z udziałem lutni barokowej.

Płyta CD z zawartym na niej dziełem artystycznym:

Muzyka kameralna przełomu XVII i XVIII wieku z lutnią obligato

Johann Georg Weichenberger (1676–1740)

1. Koncert V B-dur z rkp. Raigern 4a-c (obecnie SK-BRnm MUS XVIII 651):

Ouverture, Entrée, Courant, Menuet, Saraband, Gigue

Anna Wiktoria Swoboda – lutnia barokowa

Jacek Kurzydło – skrzypce barokowe

Mateusz Kowalski – viola da gamba

Jakob Kremer – *Musikalische Gemüths-Ergötzung oder Arien* (1689)

2. Aria 6. *Gott, der du guth und freundlich bist* na 2 głosy solowe i basso continuo (teorba)

3. Aria 6. na konsort (lutnia, gitara, angelique, viola da gamba)

4. Aria 23. *Gleich und gleich steht Wohl beisammen* na 2 głosy solowe i basso continuo (teorba)

5. Aria 23. na konsort (lutnia, gitara, angelique, viola da gamba)

6. Aria 35. *Mein Gemüth wilstu erschrecken*?* na głos solowy i basso continuo (teorba)

7. Aria 35. na konsort (lutnia, gitara, angelique, viola da gamba)

Joanna Radziszewska – sopran I

Anna Zawisza* – sopran II

Anna Wiktoria Swoboda – lutnia barokowa, teorba

Klaudyna Żołnierek – gitara barokowa

Zbigniew Radkiewicz – angelique

Mateusz Kowalski – viola da gamba

Ludwig Wenzel von Radolt – *Die Aller Treueste Freundin* (1701)

8. Koncert III g-moll:

Ouverture, Allemande, Courente, Sarabande, Menuet, Gigue

Anna Wiktoria Swoboda – lutnia barokowa

Jacek Kurzydło – skrzypce barokowe

Mateusz Kowalski – viola da gamba

Jan Antonín Losy (ok. 1650–1721)

9. Concerto 15 z rkp. krzeszowskiego Mf 2006 (obecnie PL-Wu RM 4139):

Allemande, Courante, Bouree, Sarabande, Echo, Menuet, Gig

Anna Wiktoria Swoboda – lutnia barokowa

Jacek Kurzydło – skrzypce barokowe

Anna Cierpisz – wiolonczela barokowa

Saint Luc, z rkp. CZ-Nlob ms. II.Kk.49:

10. *Allemande La Reduction de Naple, Rigodon pour Les Trompette, Gigue a la Maniere Anglaise*

Anna Wiktoria Swoboda – lutnia barokowa

Jacek Kurzydło – skrzypce barokowe

Anna Cierpisz – wiolonczela barokowa

Realizacja nagrań – Kamil Madoń

Łączny czas trwania nagrań.....58:00

Do płyty CD nie została dołączona informacja na temat miejsca i czasu dokonania rejestracji fonograficznej jak również brak jest szczegółowych informacji na temat użytych do nagrania instrumentów (budowniczy, miejsce i czas powstania), niektóre z tych informacji można odnaleźć w opisie pracy artystycznej.

Na nagraniu muzycy używają stroju a1 = 415 Hz. Utwory przedstawione w dziele artystycznym pochodzą z okresu, w którym styl barokowy w Europie znajdował się w stanie rozkwitu, kompozytorzy tych utworów prowadzili swoją działalność w kontakcie z najwybitniejszymi przedstawicielami ówczesnego świata muzycznego, a poziom artystyczny tych kompozycji odzwierciedla wysoki poziom muzyki brzmiącej w elitarnych sferach Europy tamtego okresu. Interpretacje Pani Anny Wiktorii Swobody grającej na lutni barokowej partie obligato oraz realizującej basso continuo na teorbie są wysokiej próby, charakteryzują się pełnym opanowaniem instrumentów, zarówno pod względem technicznym jak i pod względem wykorzystania ich artystycznych możliwości, a także bardzo dobrą znajomością stylu i formy

prezentowanych kompozycji. Na wszystkich nagraniach Pani Anna Wiktoria Swoboda operuje szlachetnym dźwiękiem, zarówno w znakomicie prowadzonej linii basu jak i w wyższych rejestrach brzmieniowych. Grę kandydatki cechuje piękne frazowanie, wysoka zawartość energetyczna przejawiająca się w kreowaniu różnorodnych emocji przekazywanych szlachetnym, pełnym brzmieniem. Z dużą swobodą, inwencją i wdziękiem stosuje ona różnorodne formy zdobnictwa wnoszące do jej interpretacji prawdziwie barokowy blask. Na podkreślenie zasługują umiejętności Pani Anny Wiktorii Swobody w zakresie współpracy z innymi wykonawcami, co przejawia się w błyskotliwym akompaniowaniu instrumentom lub głosom prowadzącym frazę, lub w przejmowaniu inicjatywy i prowadzeniu z wyczuciem ważnych elementów interpretacji dzieła muzycznego. Umiejętności te wynikają z dużego doświadczenia scenicznego i kunsztu muzycznego Pani Anny Wiktorii Swobody, jak również z jej znajomości specyfiki towarzyszących instrumentów lub głosów. Jej sposób realizacji partii basso continuo na teorbie w utworach Jakoba Kremberga wykazuje pewność i konsekwencję w prowadzeniu linii basu, subtelność i wyrafinowanie w doborze zawartości pozostałych planów brzmieniowych, które ze smakiem zaznaczają harmonię, nie dają wrażenia przesytu, eksponują ciekawe treści znajdujące się w głosach solowych, a zarazem uaktywniają się w odpowiednich do tego momentach.

Do przygotowania dzieła artystycznego Pani Anna Wiktoria Swoboda posłużyła się pierwodrukami lub manuskryptami wybranych utworów, których interpretacja wymaga bardzo dobrego przygotowania teoretycznego oraz doświadczenia w praktyce wykonawczej. Kandydatka wykazała się w tym zakresie wiedzą i umiejętnościami. Wybór utworów jest oryginalny, utwory te nie były do tej pory popularyzowane, nie były też w Polsce nagrywane. Z tego powodu dzieło artystyczne kandydatki ma unikalny charakter. Szczególnym osiągnięciem kandydatki jest zrealizowanie rekonstrukcji *Concerto 15* z rękopisu krzeszowskiego Mf 2006 (obecnie PL-Wu RM 4139) na skład z lutnią barokową, ze skrzypcami barokowymi i wiolonczelą barokową (w rękopisie znajduje się tylko partia lutni barokowej).

Partie lutni barokowej obligato w wybranych utworach stawiają przed wykonawczynią wysokie wymagania, są na tyle okazałe, że mogłyby być samodzielnymi solowymi utworami lutniowymi. Pani Anna Wiktoria Swoboda znakomicie sobie radzi z materiałami w zapisie nutowym (realizacja basso continuo) jak również utworami zapisanymi w tabulaturze lutniowej. Z tymi wszystkimi wyzwaniem Pani Anna Wiktoria Swoboda poradziła sobie wzorowo. Dzieło artystyczne reprezentuje wysoki poziom również dzięki pozostałym wykonawcom, którzy na nagraniach zaprezentowali swój kunszt. Śpiew oraz instrumenty brzmią na nagraniu bardzo naturalnie, szlachetnie i selektywnie.

Opis dzieła artystycznego składa się z siedmiu rozdziałów. Rozdziały od pierwszego do piątego mają charakter historyczny. W rozdziale 1 przedstawiona została tradycja muzykowania zespołowego z użyciem instrumentów lutniowych na przestrzeni od XVI do XVIII wieku. W rozdziale 2 pokazana została droga jaką przeszła lutnia, od instrumentu solowego do ukształtowania się gatunku *Lautenkonzert*. W rozdziale 3 pokazany został rozwój lutni na obszarze imperium

Habsburgów na terenie Austrii i Czech, a szczególnie w Wiedniu w XVII i XVIII wieku. W rozdziale 4 przedstawione zostały takie instrumenty jak lutnia renesansowa, lutnia barokowa, teorba, gitara barokowa, cytara, bandora, mandor oraz angelique. W rozdziale 5 przedstawione zostały sylwetki ośmiu kompozytorów tworzących gatunek *Lautenkoncert* i gatunki pokrewne żyjących w XVII i XVIII wieku. Rozdział szósty jest obszerny i zawiera przedstawienie cennych źródeł, ich omówienie, szczegółową analizę wybranych utworów w kontekście ich wykonania jako składowych dzieła artystycznego. W rozdziale siódmym, który można uznać jako rodzaj cennego podręcznika, omówiona została problematyka wykonawcza – technika gry, maniery wykonawcze, ornamentacja w utworach lutniowych na podstawie wybranych źródeł z XVII i XVIII wieku. W podsumowaniu przedstawiona została w skróty sposób dalsza historia gatunku *Lautenkoncert*. Rozprawa posiada wysoką wartość naukową ze względu na wybór oryginalnego tematu oraz ze względu na zawartość naukową poszczególnych rozdziałów i podrozdziałów. Wysoka jest również wartość merytoryczna rozprawy. Na wstępie kandydatka w szczegółowy sposób przedstawia aktualny stan badań na temat gatunku *Lautenkoncert* wprowadzając w ten sposób w tematykę badawczą. Omawiając tradycje muzykowania zespołowego z udziałem instrumentów lutniowych na różnych obszarach Europy kandydatka wspiera się traktatami i innymi zachowanymi tekstami wybitnych autorów jak np. Michael Praetorius, Giulio Caccini, Athanasius Kircher, Agostino Agazzari czy Joachim Quanz. Dobór cytowanych źródeł jest trafny, a hipotezy przedstawiane są w sposób jasny. Analiza jest przeprowadzana w sposób drobiazgowy, wyniki przemyśleń oraz wnioski są właściwe i poprawnie prezentowane. Cenną częścią opisu dzieła artystycznego są liczne cytaty listów, z których dowiadujemy się wielu interesujących szczegółów na temat życia muzyków w omawianym czasie, ich problemów związanych z muzykowaniem, komponowaniem, priorytetami artystycznymi. Bardzo cenne jest również przedstawienie oraz opis źródeł omawianej muzyki w powiązaniu z omówieniem praktyki wykonawczej. Bardzo ciekawe jest przedstawienie trzech arii Jakoba Kremberga w wersji wokalne i zaraz potem w wersji instrumentalnej. Porównanie obu tych wersji jest ciekawe i może być pouczające. W rozdziale 7.2, po szczegółowym omówieniu *Concerto 15* załączona jest kompletna partytura tego utworu pochodzącego z rękopisu krzeszowskiego Ms 2006 (obecnie PL-Wu RM 4139) na skład z lutnią barokową, ze skrzypcami barokowymi i wiolonczelą barokową. Wnioski końcowe w sposób jasny i poprawny zostały przedstawione w podsumowaniu.

Bibliografia jest obszerna i dobrana została właściwie.

Układ pracy jest poprawny i czytelny, język zrozumiały i logiczny, opis pracy artystycznej zawarty został na 118 stronach formatu A4, autorka korzysta z odsyłaczy. Praca jest ilustrowana czternastoma ilustracjami czarno-białymi.

Konkluzja

Wybór tematu – *Muzyka kameralna przełomu XVII i XVIII wieku z lutnią obligato na wybranych przykładach. Rola instrumentów lutniowych i problematyka wykonawcza* jest ciekawy i oryginalny, w polskiej literaturze naukowej brakuje prac dotyczących takiego wykonawstwa lutniowego.

Dzieło artystyczne stanowi ciekawe, unikalne nagranie wypełniające lukę w polskim dorobku fonograficznym, zarówno przez wzgląd na dobór kompozytorów jak i oryginalne instrumentarium. Kandydatka wykazała się w dziele artystycznym wysokim kunsztem w interpretacji partii obligato na lutni barokowej oraz w realizacji basso continuo na teorbie jak również znakomitą współpracą z pozostałymi wykonawcami wybranych utworów barokowych.

Praca doktorska Pani **mgr Anny Wiktorii Swobody** stanowi **oryginalne rozwiązanie problemu** artystyczno-wykonawczego związanego z wykonawstwem muzyki kameralnej XVII i XVIII wieku z lutnią barokową obligato. Stanowi ona cenny przyczynek do poznania i właściwego zrozumienia twórczości wybranych kompozytorów na lutnię barokową obligato w Europie w XVII i XVIII wieku.

Jakość artystyczna prezentowanego materiału jest wysoka.

Od strony naukowej rozprawa doktorska Pani Anny Wiktorii Swobody reprezentuje wysoki poziom i spełnia stawiane przed nią wymagania. Doktorantka wykazała się w niej wiedzą teoretyczną w wymaganym zakresie. Twórczy wkład Pani Anny Wiktorii Swobody w rozwiązanie problemów, które sobie postawiła w rozprawie doktorskiej jest wyraźnie widoczny i wysokiej próby, umożliwił jej osiągnięcie wysokiego poziomu artystycznego prezentowanego w dziele artystycznym, co stwarza możliwości oddziaływania tego repertuaru na odbiorców i zachęci przyszłych wykonawców do czerpania z tego źródła inspiracji artystycznej oraz wiedzy fachowej.

Na tym polega znaczący wkład pracy doktorskiej Pani Anny Wiktorii Swobody w rozwój reprezentowanej przez nią dyscypliny artystycznej oraz całej dziedziny sztuk muzycznych.

Niniejszym stwierdzam, że doktorantka wykazała się wiedzą teoretyczną, a także umiejętnościami do prowadzenia samodzielnej pracy artystycznej. W ten sposób doktorantka rozwiązała założone zagadnienie artystyczne i spełniła bez zastrzeżeń wymagania art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14.03.2003 roku.

Pracę doktorską Pani mgr Anny Wiktorii Swobody przyjmuję.

prof. dr hab. Marcin Zalewski